

FOTÓ: Gordon Eszter

ON THE SPOT-INTERJÚ

Lecsóval a bombák ellen

SZERZŐ: Bódy Gergő

A megbeszélt napra kitör a kánikula. Csapzottan, csatakosan, kifulladásra esek be az interjúra, és panaszkodom, hogy természetesen egy régi, ócska villamost fogtam ki az új, légkondicionált helyett, így végigizzadtam az egész utat. Eszter rám néz, és kedvesen csak annyit mond: „Húha! Micsoda elsővilágbeli problémák...!”

Cseke Eszterrel és S. Takács Andrásal, az *On the Spot* világjáró dokumentumfilm-sorozat párosával ülök lakásuk kertjének platánfája alatt. A beszélgetésnek akad egy negyedik résztvevője is, ő a hét hónapos fiuk, aki kézből kézbe jár Eszter és András között.

Nézve a fiatokat, nem tudom egyből meg nem kérdezni tőletek: ő is valahol útközben fogant?

Cs.E.: Igen, Mexikóban. Képzeld, vemhes bálnákról, illetve bálnaszületésről forgattunk a mexikói félszigeten, egy eldugott öbölben, ahova a bálnák Kamcsatkától úsznak le párosodni, majd egy évvel később elleni, ez az egyik leghosszabb emlősmigráció a világon. Nincs az öbölben semmi, csak helyi halászok, meg jó mexikói kaja. Kint voltunk egész nap a bálnákkal, és amikor esténként partot értünk, a helyi családok tele-tömtek minket az ott filléres dolognak számító osztrigával. Miközben faltuk az osztrigát, nevettek, és szóltak, hogy vigyázzunk, mert az osztrigalakoma után gyakori a baby-boom. Hát, igazuk lett...

Vissza fogjátok vinni, megmutatni neki a fogatátása helyszínét?

S.T.A.: Persze, a bálnákhoz muszáj visszavinni. De most már van egy csomó olyan hely is, ahová azért nem megyünk, mert azt szeretnénk, ha ő is látná, és neki is lennének emlékei. Például az Antarktiszra vagy British-Kolumbiába a grizzlykhez tuti, hogy már csak vele megyünk, amikor nagyobb lesz, 6-7 év múlva.

Várjál! Ez azt jelenti, hogy hat év múlva is lesz még *On the Spot*?

S.T.A.: Valamilyen formában biztos. Nyolcadik éve csináljuk, és mostanáig is nagyon sokszor változtunk. Három

évvel ezelőtt nem gondoltuk volna, hogy portré típusú sorozatot forgatunk majd diktátorok gyermekeiről, amit most például a német tévé vetít, vagy hogy csinálunk egy születésről szóló évadot. A műfajnak szerencsére elég tágak a keretei.

Jó, de azon tűnődöm, hogy jártatok eddig hetven országban, láttatok születést, halált, bálnákat, afrikai törzseket, több tucat menekülttábor, találkoztatok diktátortól papucskészítő bácsikáig millió emberrel. Mit akartok még elcsípni?

Cs.E.: Juj, rengeteg mindent. A dolog pont fordítva működik: minél több helyen jártál, annál hosszabb lesz a lista, hogy hova akarsz még elmenni, sőt visszazamenni. Például nagyon szeretnénk megtalálni azt a családot, akikkel a legnagyobb szír menekülttáborban forgattunk, Jordániában. A kameránk előtt született meg a fiuk, egy hetet együtt töltöttünk, és természetesen érdekel minket, hogy két év után mi van velük, hogy vannak, mi történik Ibrahimmal. Az Etiópiában, egy törzsi kunyhóban született kislányhoz is vissza szeretnénk menni egy-két év múlva, az Omo völgyébe. Ezek a sorsok, ezek az emberek nem hagynak nyugodni, és akár az ő követésük is kitenne több évadot.

S.T.A.: Lehet, hogy a nyolcadik menekülttáborban járunk, és igen, a néző is látott már beszámolót jó néhány menekülttáborból, de mindenhol más emberi sorsokat keresünk. Meg kell találnod azt a szereplőt, akivel a néző azonosulni tud, és akin keresztül be tudod mutatni azt a globális drámát, ami most már Európába is begyűrűzik, és már csak ezért sem mehetünk el mellette szó nélkül. Más egy eritreai menekülttábor Etiópiában és más egy szír tábor Jordániában. Látod például, hogy a sírek elképesz-

Miközben faltuk az osztrigát, nevettek, és szóltak, hogy vigyázzunk, mert az osztrigalakoma után gyakori a baby-boom. Hát, igazuk lett...

tő kreativitással és üzleti érzékkel hogyan építenek fel egy százezres várost, aminek a bevásárlóutcáját ironikusan Champs-Élysées-nek nevezik el, és ahol egy-egy boltban bankkártyával fizethetsz. Egy másik menekülttáborban egy vajúdo nőbe botlasz, akit épp hordágyon visznek az egyetlen kórházba, ahol majd te világítasz a kamera lámpájával az orvosnak, vagy egy esküvőbe, ahol etióp keserű kenyeret süthetsz a férfiakkal, miközben elmesélik a történetüket. Ezek azért nagyon más pillanatok.

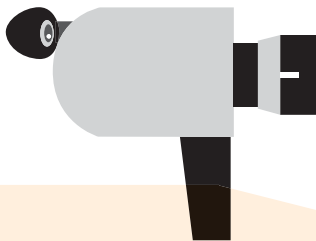
Féltek ti még valamitől?

Cs.E.: Hát, most nevetni fogsz, de én például mostanában megint elkezdtem félni a repüléstől. Pedig ugye állandóan repülünk. Tudom, ez nonszensz, de így van.

S.T.A.: Fogni kell a kezét felszálláskor és leszálláskor is.

Cs.E.: Igen, és tudod miért? Egyrészt már van egy gyerekünk, másrészt pár hónapja volt egy szörnyű élményünk. Már majdnem landoltunk Budapesten, de az utolsó pillanatban a pilóta egy méterrel a beton fölött fölrántotta a gépet a magasba. Annyira fújt a szél, hogy nem tudtunk leszállni. Nagyon durva volt, én pedig éppen szoptattam a gyereket, és arra gondoltam, hogy úristen, mennyire szeretném látni, ahogyan felnő... Azóta van bennem szorongás a repüléssel kapcsolatban, de majd biztos elmúlik.

S.T.A.: Statisztikailag egyébként veszélyesebb a babával autóba ülni, mint repülőre szállni. Én inkább attól félek, hogy milyen hely lesz a nyugati világ, ahol élünk, mire a fiunk felnő. Milyen hely lesz Európa meg Amerika. Terror-támadások Európában, hetente egy lövöldözés Amerikában, Brexit, Donald Trump, minden kezd a feje tetejére állni, olyan, mintha jó dolgunkban már nem tudnánk mit csinálni, és inkább újra szétcssesszük a világot. Mi van, ha ezek voltak a békeidők, és most épp a végén járunk? Mi van, ha tíz-húsz éven belül már nem Európa lesz az a hely, ahol élni akarunk? Hiányozni fog...

Cs.E.: Szerintem egyébként a gyerekekkel való utazás nagyon szépen megmutatja, hogy mitől is olyan rossz hangulatú kontinens ez az Európa. Mert rossz hangulatú, ez tény, ezt érezzük, akárhányszor csak visszajövünk bármelyik európai országba. Ingerültek vagyunk, agresszívok, mosolytalanok, és a gyerekektől is félünk.

Ezt hogy érted?

Cs.E.: Nemcsak úgy, hogy nem merünk gyereket vállalni, hanem hogy folyamatosan körbebástyázzuk magunkat a gyerekek ellen. Jaj, ide ne jöjjenek, jaj, ott nem nézünk rájuk. A legtöbb helyen, ahova eljutunk a világban, a lehető legtermészetesebb dolog, hogy ott van velünk egy kisbaba. Na, és akkor mi van? Az emberek komfortzónájába beletartozik a gyerek jelenléte. Európában viszont a gyerek egy „ügy”. Vagy azt mondják, hogy vidd innen, vagy túlságosan pozitív irányú a kilengés: „Úristen, gyerek!” Mintha egy csoda lenne, és nem az élet természetes velejárója. Tökéletes lakmuspapír, hogy hogyan viszonyul egy társadalom a gyerekekhez.

Tegyük hozzá, hogy azért ti már a fiatok előtt is csempésztetek egy kis pikantériát az utazásaitokba azzal, hogy munkatársból egyszer csak párt lettetek. Nem nehezítettétek meg ezzel a saját dolgotokat?

Cs.E.: Érdekes, hogy ezt kérdezed, mert szerintem a „párság” a legkönnyebb ebben az egészben. Ha elutazol valakivel, akit csak úgy kedvelsz, és nem működik magától minden, egyik pillanatról a másikra leolvad a „szociális” arcod, és oda a jókedvnek meg a gondtalan utazásnak. A párod előtt nem kell tartanod magad, és begyakorolt mosolyokat vágni. Mi, azt hiszem, az első utunkon, Gázában átléptük ezt a határt.

S.T.A.: Igen, még csak filmművészeti osztálytársaként megérkeztünk a gázai határhoz, ahol Eszterre egyből rázáródott valami biztonsági kapu, ömlött a vér a lábából, nekem meg a harmadik napon 39 fokos lázam lett, és olyan hasmenésem, hogy egyszerre jött mindenhol minden.

Cs.E.: És ilyenkor az van, hogy vagy soha többet együtt semmit, vagy...

S.T.A.: Azóta is mindent együtt csinálunk.

Min szoktatok Ti összekapni utazás közben?

S.T.A.: Hát, van egy állandó konfliktus...

Cs.E.: Igen, az, hogy Andris mindig az utolsó pillanatra hagyja a pakolást, és hogy nem nézi soha az óráját, még az úton sem.

S.T.A.: Jó, tényleg nincs órám, de a bepakolási szintidőm 15 perc, akár egy háromhetes útra is.

||
...olyan heroin- és prostitányákat láttunk egy elvileg szigorú muzulmán közösségben, hogy az élettől is elment a kedvem.
 ||

Cs.E.: Ne higgy neki! Csomósor van olyan, hogy öt perc múlva el kell indulni, még nincs kész semmi, de ő elmegy zuhanyozni öt perccel indulás előtt. Én meg parázom, számolok magamban, hogy lenyugodjak. Ez még álmomban is állandóan visszajön: öt perc van indulásig, és sehol nem tartunk.

És hogy jön ki rajtatok a fáradtság meg a kimerültség? Mert gondolom, az törvényszerűen megjelenik...

Cs.E.: A forgatási szituációkban szerencsére nem csapódik le, az mindig nagyon intenzív, de például rémes turisták lettünk. Nagyon kritikusak és türelmetlenek tudunk lenni repülőtereken, ha sokat kell várni a tranzitban, vagy ha például egy idegenvezető elő akarja adni azt, amit már kétezerszer hallottunk, és egyébként is elolvastunk előtte. Befogadjuk az emberek legdurvább történeteit, végigkísérjük a drámákat, napokig beszélgetünk velük, ezek után természetes, hogy ha leül a repülőn, végre aludni szeretnél, és ha elkezd beszélni melletted egy New York-i ügyvéd vagy egy japán fényképész, akkor azt érzed, hogy na, most elég.

S.T.A.: Talán ezért is van, hogy egyre hosszabb az a listánk, amely a bolygó természeti csodáiról szól, és ahová még el szeretnénk jutni. Mert fantasztikus a szereplőid életében részt venni, adott

FOTÓ: Gordon Eszter

esetben a legdrámaibb élethelyzetekben, ugyanakkor telítődsz, mint a szivacs, amibe már nem fér több víz, és akkor menekülnél vulkánokra, tavakra, óceánokra, hegyekre, mindegy hova, csak egy kicsit el. Így aztán a civil életünkre nagyon is rányomja a bélyegét a munkánk.

Volt olyan, hogy nem egyszerű telítődésről, fáradtságról volt szó, hanem arról, hogy kifejezetten csalódtatok emberekben?

Cs.E.: Velem tíz év alatt kétszer fordult elő ilyen. Amikor azt éreztem, hogy megdorodtam kábé az egész emberi fajtól. Először Kasmírban, másodszer a Maldív-szigeteken. Kasmírban olyan túlélőkkel forgattunk, akiket az indiai hadsereg kínzott meg a függetlenségi harcok leverése után. Akkorra már azt hittük, kiismertük az emberi kegyetlenséget, de amikor már napok óta hallgattuk ezeket az embereket, sok-

kos állapotba kerültünk. Nem akarom részletezni, hogy milyen módokon erőszakolták meg a nőket, de például egyes túlélőknek levágták az ujját, besózták, majd megetették velük, mondván: ha szabadságot akarsz, nesze, ízleld meg a szabadságot! Az Indiai-óceánon lévő mesés Maldív-szigetek fővárosában pedig olyan heroin- és prostitutyákat láttunk egy elvileg szigorú muzulmán közösségben, hogy az élettől is elment a kedvem. Apjuknak gyereket szülő fiatal lányok, minden remény nélküli életek ezrei. Mit kérdezel, mit forgatsz még ezután? De közben meg ott vannak az ellensúlyok is. Egy lebombázott ház Gázában, éppen meghalt az egyik fiú a családban, de a testvérének mindjárt születik a gyereke, és Andris a gyász és a feszült várakozás közben lecsót főz a családnak a konyhájukban...

S.T.A.: És rengeteget tanulunk is ezekből az utazásokból. Ugandában az

egykori diktátor, Idi Amin Dada fiával forgattunk, és annak a miniszternek a fiával, akit Idi Amin megöletett. Egy hetet töltöttünk velük, és végignéztük, ahogy egy kanapén ülve ez a két férfi számot vet a sok évtizedes fájdalommal, haraggal, szégyennel. És közben nem tudtunk másra gondolni, mint hogy itt, nálunk ez generációk óta nem megy. Vicces, hogy amire itt képtelenek vagyunk, azt egy közép-afrikai országban meg tudják tenni. Majd felkerekedtünk és elutaztunk a miniszter özvegyéhez és a többi testvérhez, ahol egy törzsi és két vallási megbékélési ceremóniára került sor, állatáldozatokkal, muszlim imával és katolikus pappal, ugyanis Amin muszlimán volt, a miniszter családja pedig keresztény.

Cs.E.: Nálunk is kellenének megbékélési ceremóniák. Levágnánk pár szürkemarhát, aztán kibékülnénk. Nem lenne jó?